

Dialecte marocain

2 extraits de pièces de théâtre

proposés par Rachida HAIDOUX, professeur au Lycée Champollion (Lattes)

1. رجلي ولد امّه

Présentation : Le texte est extrait d'une pièce de théâtre *rajlî weld ummuh* écrite par Larbi Bentarka, réalisée par Abdellatif Al-Ayyâshî, et jouée par la troupe casablancaise *an-nujûm al-masrahiyya*.

Résumé de la pièce : La pièce raconte les mésaventures d'un homme victime de l'amour possessif de sa mère. Cette dernière n'a aucune sympathie pour sa belle-fille, jeune femme moderne, et n'a qu'une idée en tête : pousser son fils au divorce pour lui faire épouser une certaine Mahjûba. Pour cela, elle mettra tout en œuvre pour semer la discorde dans le couple, et son plan réussira sur toute la ligne. Un problème cependant : la Mahjûba en question s'avère être une véritable peste qui fera le malheur de tout le monde, y compris de l'incorrigible belle-mère.

Résumé du texte : Un homme rentre chez lui après le travail et engage la conversation avec sa mère qui vit avec lui et son épouse. A coup d'allusions suffisamment claires, elle lui fait comprendre qu'il n'est pas le maître chez lui et qu'elle en est bien attristée, puis insidieusement, elle évoque une jeune fille de sa connaissance qu'elle couvre d'éloges : belle, bien élevée, et à la réputation irréprochable. Sur ce, arrive l'épouse fatiguée après sa journée de travail. L'accueil de la belle-mère est provocateur, le couple se dispute, la femme pleure, la belle-mère pique une crise de nerfs...

Lexique :

سرّيفة (1. 12) : corde au cou

القد المزيان (1.20) : belle taille

أنا عارفك نية (1. 17) : je sais à quel point tu es naïf الروتين (1. 28) : du français "routine",
train-train

غزاله فتة (1.20) : belle gazelle

تولّى بيّ الزمان (1.32) : la vie a mal
tourné pour moi, je finis malheureuse...

Aide à l'analyse : Le thème abordé ici est celui très classique de la belle-mère jalouse et possessive, qui s'immisce dans la vie du couple et parfois fait son malheur. Comment la vieille femme de ce texte exprime-t-elle son amour pour son fils ? Comment s'y prend-elle pour dénigrer sa bru, puis provoquer la dispute du couple ? D'une manière générale, quelles incidences peut avoir la vie moderne sur les rapports belle-mère/ belle-fille ?

2. الحراق

Extrait d'un spectacle joué par un duo d'humoristes marocains.

رجلٌ ولدَ امَّه

الأشخاص: الأمّ وأسمها زَرْوَالَة، ابنتها السَّالِمِي وصَفَيَّة زَوْجَة السَّالِمِي.

المكان: بيت السَّالِمِي وصَفَيَّة.

(يُسمع طرق على الباب)

الأمّ: - شَكُون؟

(يُدخل السَّالِمِي)

الأمّ: - مَرْحَباً! مَرْحَباً بِغَزَالِ الْغَزَالَانْ! مَرْحَباً بِالْزَّيْنْ!

السَّالِمِي: - امْتَى جَيْتَ؟

الأمّ: - عَاد... عَاد!

السَّالِمِي: - أَشْ أَخْبَارُ أَخْتِي رَحْمَة؟

الأمّ: - مَا تَكُونُ أَنْتِ يَا وَلِيْدِي، دَائِرَةُ الْرَّاجِلِ سَرِيفَةُ كَتَنِيَّةِ وَتَجِيْبَيْهِ كَيْفَ بَغَاتِ!

السَّالِمِي: - خَلَاصُ! هُو مَزِيَّانُ مَعْهَا وَهَذَا مَا كَانَ.

الأمّ: - أَحْيَانِي! عَلَى هُو لَخَاطِرَه؟ بَنِيَّتِي لِلأَرْحَمَةِ اللَّهِ يَرْضِي عَلَيْهَا قَادَةُ بَشَّالَهَا. الْعَقْبَةُ لِشَيْ نَاسِ!

السَّالِمِي: - إِوَا عَلَاشُ مَا جَلْسَتِشُ حَتَّى سَخَّنَتِ بِلَاصِنَتِكَ عَنْهَا؟

الأمّ: - الْكَبِيْدَة... الْكَبِيْدَةُ مَا هَنْتِشِ يَا وَلِيْدِي وَأَنَا عَارِفَكَ نِيَّةَ! أَنَا مَا نَرْتَاحُ حَتَّى نَشُوفُكَ حَاكِمٌ مَشِيْ مَحْكُومٌ.

السَّالِمِي (يَقُومُ وَيَجْهِ نَحْوَ غَرْفَتِهِ): - وَهَانَا غَادِي نَبَّدَلُ عَلَيْهِ بَيْنَمَا تَجِيْبَيْهِ صَفَيَّةً.

الأمّ: - تَجِيْبَكَ وَتَجِيْبَهَا فِي الرَّاسِ! أَجِي، أَجِي تَرْتَاح... رَاهْ خَصْتَكَ تَلْقَى لَكَ حَلَّ قَبْلَ مَا تَوَحَّل... وَيْلِي فَكْرَتِي يَفْكِرُكَ فِي الشَّهَادَةِ، سَلَّمَتْ عَلَيْكَ لَلَّا مَحْجُوبَة.

السَّالِمِي: - شَكُونُ هَذِهِ مَحْجُوبَة؟

الأمّ: - مَحْجُوبَة! رَبِّي يَحْبِبُهَا! بَنْتُ لَلَّا عَبْوَشَ... إِيَّهَا يَا وَلِيْدِي كَنْ تَشُوفُ كَيْفَ وَلَاتِ! غَزَّالَةُ فَتَّةُ وَالْقَدَّ

المَزِيَّانُ وَالْحَشْمَةُ وَالْحَلِيَا وَالْأَدَبُ، مَا تَشُوفُهَا عَيْنُ مَا تَسْمَعُهَا وَدَنْ...

(يُدخل صَفَيَّة زَوْجَة السَّالِمِي مِنْ عَمَلَهَا وَيَبْنُو عَلَيْهَا تَعْبَ شَدِيد)

صَفَيَّة: - يَسْعُدُ مَسَاكِمَ.

الأمّ: - مَسَيْنَا عَلَى اللَّهِ.

صفية: - والله العظيم لطلع لي هاذ الروتين دالحياة في الرّاس!

الأم: - تلقى احسن من هاذ الراحة؟ امّا انتَ يا وليدي الله يبدل لك بما احسن واحسن!

صفية: - ابو التي لقى احسن من العسل يلعقه.

الأم (تصرخ): - هاه... دابا هكذا؟! انت أولدي اللي غادي تهزمّ لي راسي للسمّا ها انت حانيه حتى الأرض!
تولى بي الزمان! أعبد الله تولى بي الزمان! (تصرخ وتبكي)

الستالي (لزوجته): - صافي؟ هاذ الشّي اللي بغيت؟

صفية: - هاذ الشّي اللي بغيت انت...

الستالي - واس أنا اللي كنحكم في هاذ الدار ولا انت؟

صفية: - حتى واحد ما كيحكم في هاذ الدار... (تخرج باكية)

"من مسرحية "رجلٍ ولد امه"

فرقة النجوم المسرحية

الحرّاق

هذا واحد العروبي دخل لشي قهوة كيقلب على شي رجل. بان له هذك السيد جالس في الرّكّنة، لابس مزيان وكيقرأ الجريدة. الساعة العشّرة ديار الصّباح.

- السلام عليكم!
- وعليكم السلام!
- قالو لي أنت اللي كتحرّق للخارج؟
- وفيين باغي تمشي؟
- باغي نمشي للطّليان إن شاء الله.
- عندك شي فلوس؟
- إوا كاين شي بركة.
- الطّليان ١٢٠ ألف والديوانة على حسابك.
- أش من ديوانة؟ ياك غادي نمشي في الكونتير!
- المهم اعطني ذيك ١٢٠ ألف وأنا غادي نشوف أش ندير. ما كاين باس...
- قل لي بعد منين جانك هاذ الفلوس؟
- غير شي غنم بعثها وخلاص!
- مزيان، ها فلوسك عندي، وها أنا مشيت نقطّع لك، بالسلامة.
- وإلا تعطلت؟
- ما غاديتش نتعطل غير تهّي.
- وإلا تعطلت؟ قل لي غير اسمك بعد!
- أنا معروف في هاذ القهوة. سوّل على ابراهيم يقولوا لك.....
- إوا بالسلامة.
- بالسلامة، ها أنا راجع!

الساعة العشّرة ديار اللّيل والرّجل اللي مشى ما رجعش، العروبي عيى ما يتّسّى.
ناضن يسّول مول القهوة:

- أسيدي الله يرحم والديك كتعرف واحد السيد اسمه ابراهيم؟
- لاش بغيته؟
- مشى يقطع لي للطّليان وهذي العشّرة داللّيل ومزال ما رجع.
- هذاك السيّي براهيم ما غاديّش يرجع وهذي هي حرفته. عق وفق وإلا

تشبع تصرفق!

- كيماش؟ ما كاين لا طاليان ولا والو؟
- وأنا علمتك ودرت فيك الخير ...
- وفلوسي؟ فين فلوسي؟ مشاوا؟
- رحّهم الله! اسمعني أفلان: اللّهم قطران بلادك ولا عسل البلدان..

"الحرّاق"

ثنائي الهبال